

Creatief Vermogen Utrecht (CVU) 2021-2024

Projectplan

Aanvraag Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024
Fonds voor Cultuurparticipatie en Gemeente Utrecht
TivoliVredenburg, 30 september 2020

Projectplan

Creatief Vermogen Utrecht (CVU) 2021-2024

- Betrokken scholen
- Betrokken culturele instellingen
- Nieuwe scholen
- TivoliVredenburg en HKU

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	4-5
2.	Inleiding	6-7
3.	Reflectie op CVU 2017-2020	8
3.1	Analyse lokale context cultuureducatie	8
3.2	Reflectie op doelstellingen en resultaten	9-11
3.3	Reflectie op de organisatie	12
4.	Activiteiten 2021-2024	13
4.1	Vergroten van de kansengelijkheid van leerlingen	13
4.2	Culturele ontwikkeling van het kind centraal stellen	14-15
4.3	Duurzaam versterken van de kwaliteit van cultuureducatie	15-16
4.4	Verbreden relatie huidige scholen en vergroten bereik nieuwe scholen	16-19
4.4	Vergroten professionaliteit leerkrachten, culturele partners en penvoerder	19
4.5	Aansluiting binnen- en buitenschools aanbod	20
5.	Kennisdeling	21
5.1	Kennis delen door ontmoetingen	21
5.2	Kennis delen door communicatie	22
6.	Samenwerking	23-24
7.	Monitoring en evaluatie	25
8.	Planning	26
9.	Begroting en risicoanalyse	27
9.1	Toelichting op de CVU-begroting 2021-2024	27
9.2	Risicoanalyse	28
	Bijlage: Creatief partnerschappen	29

1 Samenvatting

Creatief Vermogen Utrecht (CVU) bouwt voort op de voorafgaande periodes van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Het fundament wordt gevormd door de betrokken creatief partnerschappen: de meerjarige samenwerkingen tussen scholen en culturele instellingen. Samen richten we ons op het ontplooiën en verankeren van kunsteducatie in het onderwijs. Die gezamenlijke aanpak en gedeelde visie heeft het doel bereikt. Kinderen ervaren de kracht van creativiteit door op hun eigen manier nieuwe ideeën te onderzoeken, oplossingen te bedenken of te maken.

In CVU werken scholen samen met de culturele instellingen De Vrijstaat, Het Wilde Westen, Het Filiaal Theatermakers, Kopa, MuziekRoute, Centraal Museum, Cultuuronderwijs Utrecht, Click F1, Aorta, 't Hoogt en De Dansers. CVU vormt zo een lerend netwerk van culturele partners en scholen waarbij creativiteitsontwikkeling van de leerlingen centraal staat. Kennispartner HKU fungeert als drijvende kracht achter de kennisdeling en deskundigheidsbevordering. TivoliVredenburg is als penvoerder verantwoordelijk voor het management en is eindverantwoordelijk voor het project. Gemeente Utrecht onderschrijft het belang van kwalitatieve cultuureducatie in het primair onderwijs en heeft zich expliciet uitgesproken voor de voortzetting van het programma Creatief Vermogen Utrecht.

Het project bouwt voort op de kennis over creatieve partnerschappen die in Utrecht tussen 2017 en 2020 is opgebouwd. We streven naar een creatieve stad, waarin alle culturele instellingen en ook scholen uit verschillende wijken van de stad vertegenwoordigd zijn. Het lerend netwerk zorgt ervoor dat een aanzienlijk deel van de leerlingen in Utrecht een ontwikkeling doormaakt waarbij leerlingen grip krijgen op hun creatief vermogen. Culturele partners begeleiden als creatief vermogende coaches leerkrachten bij de inhoudelijke deskundigheid. De scholen geven vanuit een open leerlijn vorm aan Creatief vermogen. Professionele begeleiding van kinderen is belangrijk als het om kansgelijkheid gaat. In het tweesporenbeleid onderzoeken we hoe we ook scholen kunnen bereiken waarbij cultuureducatie nog niet vanzelfsprekend is.

Eigenaarschap van de scholen en de culturele partners is toegenomen en we spelen daarop in door scholen komende vier jaar te ondersteunen. De ontwikkeling van cultuureducatie vanuit een open leerlijn blijft de kracht van CVU. Lag het accent tot nu toe op onderzoek, ontwikkeling van de bouwstenen en een creatieve leeromgeving, in de volgende fase gaan het om versterken van de huidige partnerschappen en het vergroten van het aantal deelnemende scholen. We willen kwaliteit bieden, impact maken en groeien naar 45 scholen.

De stralen van de Diamant - HKU

Onze speerpunten en resultaten voor de komende vier jaar zijn:

- Vergroten van kansengelijkheid van leerlingen.**
 In 2024 is het onderwerp kansengelijkheid binnen alle doelstellingen van het plan inzichtelijk en concreet gemaakt zodat de kansengelijkheid van leerlingen is vergroot.
- Culturele ontwikkeling van het kind centraal stellen.**
 In 2024 zit de theorie rondom de grondhouding die leerkrachten nodig hebben om creatief vermogen aan te wakkeren in het DNA van partners en scholen.
- Verbreden relatie huidige scholen en vergroten bereik nieuwe scholen.**
 In 2024 zijn verschillende vormen van creatief partnerschappen onderzocht en diverse vormen van partnerschappen uitgevoerd. Het lerend netwerk van Utrechts creatief partnerschappen is kwalitatief versterkt en de partnerschappen uitgebreid van 33 naar 45 partnerschappen.
- Vergroten professionaliteit leerkrachten, culturele partners en penvoerder.**
 In 2024 begeleiden de culturele partners als creatief vermogende coaches leerkrachten bij de inhoudelijke deskundigheid. Het trainingsaanbod is versterkt met aanbod voor leerkrachten, studenten en culturele medewerkers.
- Aansluiting binnen- en buitenschools aanbod.**
 In 2024 is er binnen partnerschappen onderzocht hoe vanuit de leefwereld van een kind de verbinding binnen- en buitenschools kan worden gemaakt om kansengelijkheid te bevorderen.

2 Inleiding

De afgelopen periode hebben we als een grote familie met veel passie en plezier met elkaar samengewerkt. We zijn trots op het resultaat. Creatief Vermogen Utrecht heeft een vaste plek bij 12 culturele partners en 33 Utrechtse basisscholen en hiermee bereiken we meer dan 10.000 leerlingen uit de stad Utrecht. Vanuit dit stevige fundament bouwen we de komende jaren verder aan de duurzame samenwerking tussen scholen en culturele instellingen en werken we toe naar 45 creatief partnerschappen.

Ramsey Nasr schreef in zijn betoog *Kunstonderwijs – een vaccin tegen waarheid!*: *Wie op jonge leeftijd in aanraking komt met kunst, kan ervaren dat er een breder palet is dan de drie basiskleuren van zijn bestaan en dat de wereld niet stopt aan de voordeur. In een globaliserende wereld die steeds complexer wordt voor komende generaties, zijn zulke ervaringen noodzakelijk.*

Dit betoog onderstreept onze missie, laten we kinderen en kunst echt serieus nemen. Laat kinderen schitteren door op jonge leeftijd de kracht van creativiteit te ervaren door dat ze als autonome kunstenaars de wereld en zichzelf onderzoeken. Kinderen komen door CVU met alle facetten van cultuur in aanraking en ontwikkelen zich zo tot creatieve en kritische volwassenen die vanuit hun creatief vermogen cultureel bewust zijn.

Utrecht is een gemeente van ruim 352.000 inwoners die bestaat uit de kernen Utrecht stad, Haarzuilen, de Meern en Vleuten. Deze verschillende wijken hebben veelal hun eigen maatschappelijke en culturele instellingen met hun eigen doelgroepen. Binnen de gemeente Utrecht is in 2013 gekozen om scholen centraal te stellen in de ontwikkeling van de cultuureducatie op schoolniveau. De beleidsregel *Cultuur voor ieder kind* werd ontworpen en hiervoor zijn financiële middelen beschikbaar gesteld. Sinds 2016/2017 kunnen alle scholen aan deze regeling deelnemen. Scholen dienen daarvoor jaarlijks een aanvraag in bij de gemeente voor een leerlingbijdrage voor activiteiten. Gemeente Utrecht onderschrijft het belang van kwalitatieve cultuureducatie in het primair onderwijs en heeft zich expliciet uitgesproken voor voortzetting van *Cultuureducatie met Kwaliteit* in Utrecht in 2021-2024 met TivoliVredenburg als penvoerder.

Kennispartner HKU werkt samen met scholen, culturele partners en TivoliVredenburg. CVU is ontstaan als ontwikkelproject in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit. De betrokken partners hadden en hebben als missie om in het basisonderwijs van de stad Utrecht een sterkere cultuureducatie te realiseren: sterker qua inhoud en sterker qua infrastructuur. We zijn ontzettend trots op de groei die het netwerk als geheel en de individuele leden daarbinnen hebben doorgemaakt. De belangstelling om toe te treden tot het netwerk is groter geworden. Steeds meer culturele instellingen weten het netwerk te vinden en partners binnen het netwerk zien de mogelijkheid om het aantal partnerschappen met scholen uit te breiden. Het netwerk werkt daarnaast als katalysator voor zowel culturele partner als de scholen om elkaar ook buiten het netwerk CVU op te zoeken voor samenwerking en advies op allerlei vlak. Maar we zijn nog niet klaar. Vanuit de breedte van het stedelijk netwerk is er een duidelijke behoefte aan een vervolg waarbij de doorontwikkeling van de partnerschappen, de inbedding van de grondhouding van leerkrachten en de vernieuwing van de huidige partnerschappen centraal staat.

De creatief vermogende stad is stevig in zijn fundament, helaas is CVU door de coronacrisis ook kwetsbaar. Culturele partners hebben minder publiek, scholen maken andere keuzes door de werkdruk en uitval van leerkrachten. Daarom is het van belang dat deze langdurige samenwerking op een positieve manier wordt doorgezet met aandacht voor actieve betrokkenheid van scholen en culturele partners en de politiek, voor nu en de toekomst. We zetten de deuren en ramen nog verder open, zodat we net zoals de kinderen met een open blik naar de wereld kijken.

Kortom, Creatief Vermogen Utrecht wordt breed gedragen door kunstenaars, medewerkers van creatieve instellingen, schooldirecties en leerkrachten. Creatief Vermogen Utrecht staat voor duurzame kwaliteit, creativiteit en partnerschappen waarbij Utrechtse kinderen de kans krijgen om hun creatief vermogen te ontwikkelen. Zodat zij gaan stralen en we samen groeien tot de creatieve stad die wij voor ogen hebben.

Hoe TivoliVredenburg met alle partners en scholen wil samenwerken leest u in dit projectplan.

Namens Creatief Vermogen Utrecht,

Hanno Tomassen, penvoerder

Jephta Hermelink, projectleider

3 Reflectie op CVU 2017-2020

3.1 Analyse lokale context Cultuureducatie Utrecht

Tijdens de afgelopen 8 jaar Cultuureducatie met Kwaliteit (2017-2020) hebben de creatief partnerschappen, HKU en TivoliVredenburg samen Creatief Vermogen Utrecht (CVU) opgezet. Ondanks de moeilijke periode door het faillissement van het Utrechts Centrum voor de Kunsten (UCK) heeft CVU een breed draagvlak gecreëerd binnen het onderwijs, de culturele sector en de Gemeente Utrecht.

In totaal heeft Utrecht ruim 30.000 leerlingen in het primair onderwijs, verspreid over 140 scholen. Binnen de Utrechtse context is cultuureducatie speerpunt van de Gemeente Utrecht en wordt cultuureducatie financieel mogelijk gemaakt vanuit verschillende bronnen. Sinds 2014 hebben de scholen hierover meer regie gekregen. Scholen kunnen aanspraak maken op de regeling Cultuur voor ieder Kind en gebruik maken van het stedelijk coördinatiepunt Cultuur & School en met culturele partners instrumenten in Creatief Vermogen Utrecht.

Gemeente Utrecht introduceerde in de CULTUURVISIE 2030 & CULTUURNOTA 2021-2024 vier dragende pijlers die direct kunnen worden vertaald naar dit projectplan Creatief Vermogen Utrecht.

1. **Pluriform aanbod** kan worden vertaald naar de grote en groeiende diversiteit en verscheidenheid in partnerschappen binnen CVU. Alle kunstdisciplines en vormen zijn vertegenwoordigd, waarbij de kwaliteit vooral bestaat uit het realiseren van wederkerige en blijvende impact op alle deelnemende leerlingen, scholen, culturele instellingen en het netwerk.
2. **Inclusiviteit** is daarbij niet een doelstelling maar een uitgangspunt. We moeten iedereen de kans geven om zijn/haar stem te laten horen zodat er werkelijk van kansengelijkheid sprake kan zijn. Daarnaast worden de programma's van CVU sterker wanneer er verschillende perspectieven worden geboden en gehoord. Extra aandacht voor deelname van scholen in de wijken Kanaleneiland en Overvecht is dan ook logisch.
3. **Stimulering van het Creatieve Vermogen**; het spreekt voor zich dat dit projectplan daar helemaal op aansluit. Sterker nog; het programma CVU heeft het beleid van de gemeente mede helpen bepalen. De ontwikkeling van de 21ste -eeuwse vaardigheden, kritisch denken en eigen ideeën ontwikkelen staat dan ook centraal
4. **Ontwikkelruimte** is nodig in de stad Utrecht om vervolgens eigen ideeën te kunnen uitvoeren. Dat betekent binnen CVU in eerste instantie curriculumvernieuwing in het klaslokaal, maar een passende infrastructuur door de hele stad maakt nieuwe ideeën en verdere talentontwikkeling mogelijk. Waar CVU ophoudt moeten er mogelijkheden en ruimte worden geboden in het na-, en buitenschoolse.

We spannen ons gezamenlijk in om cultuureducatie toegankelijk te maken en bieden maatwerk dat inclusief en impactvol is. Dat betekent dat de pijlers nooit volledig gerealiseerd zijn, maar doorlopend in ontwikkeling zullen blijven. Daar moeten alle stakeholders zich van bewust zijn om het maximale te kunnen realiseren.

3.2 Reflectie op doelstellingen en resultaten

1. Visie, ontwikkeling en verankering leerlijn.

- A. De school is in staat om vanuit de eigen visie invulling te geven aan een creatief partnerschap.
- B. Het creatief partnerschap draagt zorg voor implementatie, verdieping en ontwikkeling – verankering leerlijnen – voortbouwend op de open leerlijn creatief vermogen.

Binnen de partnerschappen wordt gewerkt op basis van co-creatie. Scholen kunnen vanuit een open leerlijn zelf invulling geven aan een creatief partnerschap en een creatieve leeromgeving inrichten. Er is sprake van een groeimodel doordat er nieuwe vormen van het creatieve proces zijn ontstaan. Er zijn partnerschappen waarbij een leerkracht zelfstandig werkt en wordt gecoacht door een kunstdocent. Ook zijn er partnerschappen waarbij leerkracht en kunstdocent vanuit de open leerlijn CVU samen lessen vormgeven. Tenslotte zijn er partnerschappen waarbij een kunstdocent een centrale rol heeft in de klas.

We zien dat scholen cultuureducatie ook willen integreren in hun pedagogische visie, bijvoorbeeld via de uitgangspunten van meervoudige intelligentie of de principes van de vreedzame school. Scholen die langer aan het netwerk verbonden zijn en een stevige relatie met een culturele instelling hebben, zijn goed in staat om vanuit hun visie te sturen op onderwijsinhoud. Een aantal scholen wil graag hun partnerschap verbreden, door ook met andere disciplines en culturele instellingen samen te werken. Een belangrijk aandachtspunt is dat personele wisselingen op scholen van grote invloed zijn op de kwaliteit van een creatief partnerschap. Vooral wisselingen van directie of interne cultuurcoördinator leiden soms tot een minder grote betrokkenheid.

De *Diamantslijper*, ontwikkeld door de HKU, is een belangrijk instrument waarmee een leerling grip krijgt op de ontwikkeling van het creatieve vermogen. De tool is een succes en wordt actief door leerkrachten en kunstdocenten gebruikt en is toegespitst op verschillende leerjaren.

Diamantslijper.

2. Vergroten inhoudelijke deskundigheid en kennisdeling

De inhoudelijke deskundigheid op het gebied van cultuureducatie binnen de creatieve partnerschappen (school en culturele instelling) is vergroot.

Om kinderen grip te geven op hun creatief vermogen is de rol van de leerkracht en kunstenaar essentieel. Kennispartner HKU verdiept de werkwijze van CVU en verspreidt het gedachtegoed door samen met de partners trainingen en lezingen te geven. Dat is onderdeel van de inhoudelijke deskundigheid. Door de HKU is een prachtig deskundigheidsprogramma ontwikkeld met een heldere opbouw.

Het CVU- netwerk komt meerdere keren per jaar bijeen om ervaring en kennis te delen, te verdiepen en te ontwikkelen. Dit gebeurt via startbijeenkomsten, kennisdelingen, directeurendiners, conferenties, informatiebijeenkomsten en ontwikkelbijeenkomsten. Succesvol zijn de op maat gemaakte bijeenkomsten. De bredere kennisdelingsbijeenkomsten worden vaker als belastend ervaren omdat het voor partners minder praktisch toepasbaar is en niet alle onderwerpen voor hen relevant zijn. Dit is een belangrijk aandachtspunt dat we meenemen naar de volgende periode.

3. Versterken relatie school – culturele omgeving

De relatie scholen met culturele omgeving, waaronder het Lerend Netwerk voor kenniscirculatie en kennisdeling is versterkt.

Sommige culturele partners betrekken de scholen bij hun producerende taak; ze nodigen de school in huis uit en maken een voorstelling of tentoonstelling als onderdeel van het creatief partnerschap. Door het samen uitvoeren van activiteiten versterkt de relatie tussen kunstenaar en leerling. Zo geeft de MuziekRoute instrumentale lessen na schooltijd aan de leerlingen vanaf groep 6 en repeteert het MuziekRoute Ensemble dagelijks tijdens de schoolvakanties. De Vrijstaat organiseert tijdens vakantieperiodes verschillende activiteiten zoals een voorstelling met een cast bestaande uit professionals en leerlingen. We onderzoeken de koppeling van binnen- en buitenschools in de volgende periode en kijken wat de meerwaarde voor een kind is.

4. Gefaseerde groei aantal creatief partnerschappen

Verbreding en gefaseerde groei creatief partnerschappen

De belangstelling om toe te treden tot het netwerk is groot. Steeds meer culturele instellingen en scholen weten CVU te vinden. Op basis van de aanvragen die in 2019 voor de periode vanaf 2020 zijn ingediend was een groei naar 40 scholen reëel. Mede door het faillissement van het UCK en de coronacrisis doen er in najaar 2020 echter 33 scholen mee in plaats van deze 40. Scholen die interesse getoond hebben en die we door de coronacrisis niet hebben bereikt, worden actief benaderd om de volgende periode deel te nemen.

Realisatie aantal partnerschappen	2017	2018	2019	2020
aantal scholen	17	24	23	33
aantal culturele partners	14	14	14	12

3.3. Reflectie op de organisatie

Onderstaande conclusies uit het Monitoring en Evaluatie onderzoek nemen we mee en zijn uitgewerkt in het hoofdstuk Samenwerking.

Organisatie

De samenwerking tussen de leden van het kernteam, de regieteam en de ontwikkelgroep is goed. Er wordt kritisch en professioneel naar elkaars meningen geluisterd en er worden goede discussies gehouden die de organisatie ten goede komen. Binnen kernteam en regieteam is behoefte aan verduidelijking van ieders rol. Aanbevolen wordt om in de volgende periode het regieteam meer afstand te laten nemen en zich te laten richten op een lange termijnplanning en het professionaliseren van de organisatie. Binnen het Kernteam komt een duidelijkere scheiding tussen de rol van projectleider en kennispartner.

Creatieve partnerschappen

Zowel scholen als culturele instellingen hechten veel waarde aan het partnerschap dat zij met elkaar hebben. De kracht binnen CVU zit in langdurige verbindingen, waarbij vooraf niets vast staat en waarbij flexibiliteit wordt verwacht. De culturele partners bieden de scholen een steeds breder venster op de rijke culturele omgeving die de stad Utrecht biedt. De mate waarin cultuureducatie in de school is verankerd, is toegenomen, maar blijft kwetsbaar. Als input voor de nieuwe subsidieperiode hebben scholen aangegeven dat zij meer praktische ondersteuning nodig hebben. Scholen willen graag dat leerlingen de kans te krijgen zich ook vertrouwd te maken met andere kunst disciplines en instellingen.

Ik kom van buiten en ik kijk naar binnen

In mijn werk als schoolleider ben ik altijd bezig met groei, het groeien van kinderen en van volwassenen. Ik werk op basisschool De Boomgaard, de school waar je groeit.

Als metafoor voor creatief vermogen kijk ik naar een boom, ik zie niet alleen de stevige stam, de takken en de gekleurde bladeren, ik zie ook de structuur onder de grond, van de wortels en hoe die zich een baan zoeken naar water en zo kijk ik ook naar CVU. Creatief vermogen is mooi als ondersteuning of bron voor de creatieve vakken, maar het gaat veel verder. Ik zie het als een universeel concept voor een Leven Lang Leren. Het gaat om het 'kunnen denken' en het 'kunnen doen' voor de toekomst.

De stralen van de diamant' zie ik als essentiële competenties waarbij een beroep gedaan wordt op kennis, vaardigheid en attitude. Deze competenties zijn nodig om de toekomst vorm te geven en de problemen van de toekomst aan te gaan. De problemen waar onze kinderen en HKU-studenten mee aan de slag moeten, ik denk bv. aan klimaatverandering, polarisatie in de samenleving en kansengelijkheid.

Het gaat om het 'kunnen denken' en het 'kunnen doen' voor de toekomst.

De HKU-studenten die gaan meedraaien in de creatieve partnerschappen zullen hierin opgeleid worden. Zij zullen vanuit de specifieke context van waaruit zij werken (Leidsche Rijn of Kanaleneiland), zelf onderzoeken, reflecteren, samenwerken en verbeelden om met de school en de creatieve partner een bijdrage te leveren voor de ontwikkeling van onderwijs. Dat is innovatie.

In tijden van ernstig lerarentekort zijn kunstenaars en studenten een welkome aanwinst in het onderwijs. Ze zijn een aanvulling voor een school bij het ontwikkelen van Creatief Vermogen bij jonge kinderen. Op dit moment is er op De Boomgaard een danser, een muziekdocent en een kunstenaar die als zij-instromer deelnemen aan het onderwijs. Het is een meerwaarde in aanvullende competenties maar ook in het samen komen van creatief vermogen in educatie aan jonge kinderen.

Nicole Verdier,
Directeur basisschool De Boomgaard

4. Activiteiten

4.1

Doel: Vergroten van de kansengelijkheid voor leerlingen

Kunst is van en voor iedereen, ongeacht de plek waar je woont, uit welk gezin je komt of welke culturele achtergrond je hebt en ongeacht leeftijd, geslacht, beperking of opleiding. Cultuuronderwijs biedt leerlingen een bijzondere culturele ervaring en stimuleert plezier, creativiteit, verbeeldingskracht en communicatieve vaardigheden. CVU wil de binding met de stad versterken zodat kinderen uit verschillende wijken van de stad Utrecht worden bereikt. In de meeste gevallen gaat het om scholen met een hoge achterstandsscore of scholen die om andere redenen leerlingen minder culturele mogelijkheden kunnen bieden, bijvoorbeeld vanwege een schrale culturele omgeving. Elk kind heeft recht op kwalitatief goed (cultuur)onderwijs waarbij iedereen zich welkom, gewaardeerd, gerespecteerd en gehoord voelt. Daarom onderzoeken we samen met de doelgroepen en het onderwijs hoe we in Utrecht meer kansengelijkheid kunnen bewerkstelligen. We brengen het werk van CVU in verschillende wijken in kaart, zodat beter kan worden ingespeeld om kinderen te bereiken en zo de kansengelijkheid te vergroten. We onderschrijven de Code Diversiteit & Inclusie. We zijn ons bewust dat gelijke kansen creëren begint met zelfreflectie door bewust te worden van onze eigen aannames omdat we vanuit ons eigen kader handelen.

In dit plan staat kansengelijkheid centraal in alle doelstellingen die wij hebben geformuleerd:

- Het creatief vermogen van een kind staat centraal en wordt ontwikkeld door intensieve samenwerking binnen partnerschappen. In het tweesporenbeleid onderzoeken we hoe we ook scholen kunnen bereiken waarbij cultuureducatie nog niet vanzelfsprekend is.
- Professionele begeleiding van kinderen is belangrijk als het om kansengelijkheid gaat, zodat een leerkracht of kunstenaar zich inhoudelijk deskundig voelt om een kind bij het creatief vermogen te begeleiden. Studenten van de Pabo en de Hogeschool worden in de CVU methodiek getraind en kunnen bij partnerschappen participeren.
- Door de verbinding van binnen- en buitenschools bevorderen we kansengelijkheid door de culturele omgeving dichterbij een kind te brengen.

Resultaten

In 2024 is het onderwerp kansengelijkheid binnen alle doelstellingen van het plan inzichtelijk en concreet gemaakt zodat de kansengelijkheid van leerlingen is vergroot.

De eigen creatieve ontwikkeling van het kind staat centraal binnen CVU. In deze derde ronde zetten we in op de "CVU creatieve grondhouding" als basisattitude. Het kunstenaarschap van de leerkracht, zoals Gert Biesta dat zo treffend benoemt.¹

Waar in voorgaande jaren een beweging werd gemaakt van *waarom* naar *wat*, staat nu de fase van *hoe* centraal. In eerste instantie was het voor de verankering van cultuureducatie in het basisonderwijs van belang om het *waarom* concreet te benoemen en er bewustzijn over te creëren. Waarom is cultuureducatie van belang, wat draagt het bij aan de ontwikkeling van leerlingen? Vanuit deze gedachte is de toolbox *Dot, 3e boom rechts. Visie op kunst en cultuur in onderwijs*, in samenwerking met Kopa ontstaan. Vervolgens kwam de verdieping in het *wat*: wat verstaan we onder creatief vermogen en welke opdrachten en tools passen daar bij? Hiervoor is de theorie van de Diamant, de verschillende essays en de *Diamantslijper* gecreëerd.

Een creatief proces stimuleren vraagt om een bepaalde pedagogisch didactische handwijze, een leren schakelen tussen verschillend leerkrachtgedrag en het ontwikkelen van een autonomie-ondersteunende leerkrachtstijl. Leerkrachten geven aan te merken dat deze switch nodig is, maar dat zij zoeken 'hoe'. Vanuit deze behoefte is het benoemen en bestendigen van de grondhouding tot stand gekomen waarop CVU zal gaan trainen. Met grondhouding wordt een fysieke, mentale en creatieve 'staat van zijn' bedoeld, die een leerkracht in staat stelt om bewuste keuzes te maken over zijn handelen. Deze keuzes komen voort uit de verbale of non-verbale interactie tussen leerkracht en leerling.² Vanuit onderzoek blijkt dit een belangrijke voorwaarde voor de kwaliteitsverbetering van cultuureducatie.³

Daarnaast is in de afgelopen jaren door de verschillende partners al veel hoe ontwikkeld, dat echter nog niet gecentraliseerd is. Nu is het zaak om het hoe te verzamelen en te ontsluiten voor alle partners en het onderwijs en concreet te maken voor de leerkrachten. Vanuit de partnerschappen zijn verschillende handzame tools en inspiratiefilmmpjes ontwikkeld om kinderen vanuit de grondhouding te begeleiden bij een creatief proces. Die handzame tools kunnen direct in de klas worden ingezet: creatieve shotjes/scheurkalender van De Vrijstaat; Kaartenset van Het Filiaal Theatermakers, toolbox Chillen met Kunst van Kopa en de Diamantslijper. Voor scholen wordt het hoe op die manier concreet gemaakt. Elke aanpak, methodiek, tool en training van alle culturele instellingen wordt gezien als een bouwsteen. Hier maken we een overzicht (bouwmarkt) van die dient ter inspiratie. We ontsluiten zo de bouwstenen zodat we onze partnerschappen meer openzetten en elkaar kunnen inzetten. Leerkrachten kunnen zo makkelijker hun weg vinden in de creatief vermogende stad, en kunnen de juiste bouwstenen inzetten onderweg naar een creatief vermogende leerling/school.

¹ Biesta G. (2020). *Kansen door de crisis: Het kunstenaarschap van de leerkracht*

² Nobel S. (2018), *Handelen in het Hier en Nu, onderzoek master kunsteducatie*: HKU

³ Potters, O., & Lutke, S. (2018). *Leren van Kunst*. Bussum: uitgeverij Countinho
Rodger C.R., R.-R. M. (2006). *Presence in teaching. Teachers and Teaching: Theory and Practise*
Sawyer et al., K. (2011). *Structure and Improvisation in Creative Teaching*: Cambridge University Press.
Bastiaansen, L. (2018, 8 30). *Presentietheorie en onderwijs*. Retrieved from [Samenspraak](#)

Resultaten

In 2024 zit de theorie rondom de grondhouding die leerkrachten nodig hebben om creatief vermogen aan te wakkeren in het DNA van partners en scholen.

Activiteiten

- Trainen van de grondhouding bij nieuwe scholen en kwaliteitsbewaking op huidige scholen door observatie en reflectie.
- Leerkrachten ondersteunen bij de vraag hoe ze met leerlingen kunnen werken. Hiervoor worden de bouwstenen toegankelijk gemaakt en ontsloten via 'de bouwmarkt'.
- De creatieve ontwikkeling van een kind wordt zichtbaar gemaakt door kinderen zelf in een eigen gekozen kunstvorm.

4.3

Doel: Duurzaam versterken van de kwaliteit van Cultuureducatie

Culturele instellingen en scholen werken samen aan duurzame kwaliteitsverbetering van cultuureducatie als voorbereiding op de curriculumvernieuwing van het onderwijs in Nederland. Alle deelnemende scholen hebben samen met de culturele partners een heldere visie ontwikkeld op cultuureducatie. Vanuit de open leerlijn creatief vermogen wordt een programma vormgegeven en op die manier gewerkt aan de curriculumvernieuwing. We zijn trots op dat de partnerschappen ver voorlopen op de curriculumvernieuwing die door Curriculum.nu wordt uitgevoerd. De komende periode blijven we aandacht geven aan innovatie, samen met alle partners en scholen onder leiding van HKU.

Cultuur & School is coördinatiepunt voor cultuureducatie in Utrecht en inventariseert de wensen en behoeften van scholen zodat het cultuuraanbod nog beter aansluit op hun lesprogramma's. Begin 2021 maken we een gezamenlijk plan CVU en Cultuur & School 2021-2024, waarin we zullen beschrijven hoe we de scholen gezamenlijk kunnen ondersteunen bij de versterking van de kwaliteit van Cultuureducatie. We stemmen de verantwoordelijkheden af met een duidelijke beschrijving van ieders rol, zodat dit voor de scholen helder is.

We versterken de samenwerking met de pabo en betrekken beginnende leerkrachten en docenten actief bij het netwerk. De Marnix-academie en de Hogeschool Utrecht (HU) zijn afgelopen periode betrokken geweest bij de inhoudelijke ontwikkeling in de Ontwikkelgroep. Daarnaast verzorgen verschillende partners in de Minor ICC-Muziek van de HU workshops, waarin de Diamant van Creatief Vermogen centraal staat. Op de Marnix-academie vinden incidenteel workshops plaats door partners uit het netwerk.

Vanuit een gezamenlijke wens willen we de samenwerking verduurzamen en startte Kopa, ondersteund door het netwerk, begin dit jaar een onderzoek naar de mogelijkheden binnen beide opleidingen om in CVU-3 de samenwerking te verankeren binnen een partnerschap. Dit onderzoek vraagt mede door de situatie rondom Covid-19 extra tijd en ruimte. Beide opleidingsinstellingen hebben een eigen identiteit en curriculum. We willen de komende periode de tijd te nemen om elkaar te leren kennen en gezamenlijke vragen en doelen te formuleren.

Studenten die van de Utrechtse Pabo afstuderen en daarna werkzaam worden in de stad, kunnen door een partnerschap tussen HU/Marnix Academie en CVU al tijdens hun opleiding kennismaken met de visie en werkwijze van Creatief Vermogen Utrecht. Ook willen we aansluiting zoeken met de opleidingen tot vakdocent van de HKU. Denk hierbij aan duo-stages binnen creatief partnerschappen, onder begeleiding van een groepsleerkracht van de basisschool en een kunstenaar/maker van één van de partners uit het netwerk. Aansluitend op Curriculum.nu werken we met studenten aan curriculumvernieuwing en onderzoeken de aansluiting van creatief vermogen met andere vakgebieden.

Resultaten

In 2024 werken alle deelnemende partnerschappen vanuit de open leerlijn creatief vermogen en is cultuureducatie duurzaam op de scholen versterkt. Het gedachtengoed van CVU bij toekomstige leerkrachten is gedeeld op de Marnix Academie, Pabo Utrecht en de HKU docentenopleiding en studenten participeren binnen CVU.

Activiteiten

- Alle deelnemende partnerschappen werken vanuit de open leerlijn aan de duurzame kwaliteit van cultuureducatie op school. De kennis wordt gedeeld en zichtbaar gemaakt tijdens kennisdelingsbijeenkomsten.
- Plan van aanpak werving nieuwe scholen in afstemming met Cultuur & School.
- Vanuit CVU werken HKU en Kopa samen aan een partnerschap met de Marnix Academie, Pabo van de Hogeschool Utrecht en de HKU docentenopleiding.
- Studenten van de Pabo en de HKU worden bij partnerschappen ingezet om een actieve bijdrage te leveren in het netwerk.

4.4

Doel: Verbreden relatie huidige scholen en vergroten bereik nieuwe scholen

Tweesporenbeleid

In het tweesporenbeleid richten we ons op het verdiepen van bestaande partnerschappen evenals het vergroten van het bereiken van nieuwe scholen. In CVU-3 willen we de verschillende vormen van creatief partnerschappen onderzoeken. Daar waar nu gewerkt wordt met vaste partnerschappen wordt overgestapt naar een modulair systeem met diverse vormen van partnerschappen. Hierdoor ontstaat differentiatie en een groter scholenbereik. Zo kan het zaadje ontkiemen zodat zowel de culturele partners als de scholen aan het einde van de derde periode terugkijken op een mooie oogst.

De culturele partners zijn goed op de hoogte en weten wat de vraag van een school is en hoe ze samen een partnerschap willen invullen. Dit is ook afhankelijk van de doelstellingen die Fonds Cultuurparticipatie (FCP) stelt en de beschikbare middelen. Het afgelopen jaar is er door de wisseling van penvoerder UCK naar TivoliVredenburg en de coronacrisis nog geen kans geweest om met de scholen in gesprek te gaan over een vervolg voor 2020-2024. Eind 2020 communiceren we het plan zodat de partnerschappen met scholen een plan kunnen formuleren voor CVU-3.

We gaan de komende 4 jaar een tweesporenbeleid uitvoeren en groeien van 33 in 2020 naar 45 scholen in 2024. De huidige culturele partners worden uitgenodigd om

met de deelnemende scholen voor 2021-2024 een plan te maken. Nieuwe scholen kunnen zich aanmelden voor een startend partnerschap of een Maatjespartnerschap. Huidige scholen kunnen kiezen voor Vriendelijk Vreemdgaan en een samenwerking met een andere partner aangaan. Dit kan betekenen dat er hierdoor meer leerlingen worden bereikt. Ook is er ruimte voor twee culturele partners.

CVU-scholen	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal aantal scholen	33	44	44	45	45
Spoor 1					
Vast partnerschap		33	33	33	37
Vriendelijk vreemdgaan		10	10	10	10
Spoor 2					
Startend partnerschap		3	3	4	0
Maatjes partnerschap		8	8	8	8
deelname culturele partners					
CVU-I culturele partners	12	14	14	14	14

Hoe bereiken we nieuwe scholen?

Het huidig CVU-netwerk biedt kennis en ontwikkelde bouwstenen als inspiratie voor nieuwe scholen. Scholen bleken om verschillende redenen nog niet met CVU mee te doen. Er zijn scholen die graag de mogelijkheid willen hebben een bouwsteen uit te proberen. Er zijn scholen met een hoge achterstandscore die een langere aanloop nodig hebben om met een partnerschap te starten. Ook zijn er scholen die hun cultuurbeleid op een andere manier vormgeven en een bewuste keuze maken om niet actief mee te doen.

We bieden verschillende vormen van partnerschappen aan om scholen te verleiden om met CVU mee te doen. Een optie om direct als partner in te stappen is mogelijk in de vorm van een *Startend partnerschap*. In een *Maatjespartnerschap* komen scholen voor een afgesproken periode onder de hoede van een huidig partnerschap. Na het 'daten' kunnen zij een vaste relatie aan gaan en samen met een creatieve partner starten. Door de laagdrempelige aanpak zal het instappen in het project makkelijker zijn. We stimuleren en inspireren scholen in de wijk om een maatje te zoeken die mag meekijken en onderzoeken. Ook kunnen scholen alleen deelnemen aan ontmoetingen om kennis te delen. Zo wordt iedereen ambassadeur van het netwerk en komen we tot nieuwe verbindingen.

Wat willen de huidige scholen?

Verschiedende partnerschappen werken al sinds de start van CVU met elkaar samen. Er zijn scholen die hebben aangegeven van partnerschap te willen wisselen om samen met een ander culturele partner een kunstdiscipline te onderzoeken. Daarnaast zijn er scholen die zich willen verbreden en vanuit een vast partnerschap een andere creatieve discipline willen onderzoeken. We onderzoeken deze nieuwe relatievormen. Door middel van *Vriendelijk vreemdgaan* creëren we beweging binnen het netwerk.

Het stimuleert het cultureel ondernemerschap bij de creatieve partners en zorgt voor verbreding in de creatieve disciplines bij de scholen. De Dansers en LEF Montessori Kindcentrum, hebben dit samen in een pilot onderzocht en zo ontstond *Vriendelijk vreemdgaan*. Uitgangspunt op LEF is dat een leerling de kans krijgt al zijn talenten te ontdekken. Vandaar dat meerdere expertises samengevoegd worden in vernieuwende projecten. Sanne Wichman van De Dansers: "Samen met de ICC'er dragen we zorg dat onderwijsdoelen en doelen vanuit het creatief vermogen geïntegreerd raken. De persoonlijke band met het team versterkt het vertrouwen en zo heb je telkens in het vizier waar we elkaar kunnen ondersteunen en inspireren. In dit partnerschap worden naast de expertise van De Dansers ook andere culturele partners, o.a. de Vrijstaat, maar ook partners van buiten het netwerk zoals de Maakruimte, betrokken om de vraag van de school zo passend mogelijk in te vullen. Bij het ene project ligt de nadruk op receptieve kunstbeleving, bij de andere op actief. Dan weer zorgen we voor de deskundigheidsbevordering van de leerkrachten, dan weer zoomen we diep in op de creatieve ontwikkeling van het individuele kind. Het is een verrijking voor de leerling, maar ook voor het gehele netwerk. Voor De Dansers werkt CVU als katalysator voor het creëren van een creatieve stad gebaseerd op wederkerigheid en samenwerking." In CVU-3 willen De Dansers een *Vriendelijk vreemdgaan* partnerschap met Het Filiaal en Daltonschoon Pieterskerkhof.

De relatieovereenkomsten

Vast partnerschap

- Voor partnerschappen van 2 jaar en langer
- Gericht op doorzetting creatief vermogen en cultuurbeleid binnen de school
- Culturele partner is sparringpartner van de school en helpt bij *Vriendelijk vreemdgaan*

Vriendelijk vreemdgaan

- Altijd in combinatie met een Vast partnerschap
- Andere Culturele partner traint de school in hun discipline
- Samenwerking tussen Culturele partners van belang
- Contact gaat via Culturele partner van het Vast partnerschap

Maatjesproject

- School loopt mee in het proces
- Wordt op maat vormgegeven
- Cultureel partner maakt de koppeling met een school
- Scholen mogen andere scholen aanraden bij de Cultureel partner
- Doel is instromen in startend partnerschap

Startend partnerschap

- Huidige vorm
- Duur van 2 jaar, daarna over naar Vast partnerschap
- Gericht op de basis van creatief vermogen in de school brengen

Resultaten:

In 2024 zijn verschillende vormen van creatief partnerschappen onderzocht en diverse vormen van partnerschappen uitgevoerd. Het lerend netwerk van Utrechts creatief partnerschappen is kwalitatief versterkt en de partnerschappen uitgebreid van 33 naar 45 partnerschappen.

Activiteiten

- Gesprekken en planvorming huidige partnerschappen culturele partners en scholen.
- Gesprekken en planvorming nieuwe scholen door kernteam
- Ontwikkeling en uitvoering van nieuwe vormen van partnerschappen
- Op de website best-practices tonen in de vorm van video's, blogs etc

4.5

Doel: Vergroten van de professionaliteit van leerkrachten, culturele partners en penvoerder

Deskundigheidsbevordering van de leerkracht en ICC'er

Binnen CVU richten wij ons op de ontwikkeling van de culturele partners als creatief vermogende coaches. Het is belangrijk dat leerkrachten inhoudelijk deskundig zijn om kinderen bij een creatief proces te begeleiden. Kennispartner HKU heeft hiervoor verschillende cursussen ontwikkeld en binnen de partnerschappen zijn er ook verschillende trainingen ontwikkeld. Hiermee hebben we een vast trainingsaanbod dat jaarlijks wordt aangepast aan de scholingsbehoefte van het netwerk.

De praktische deskundigheidsbevordering zetten we door en we voeren de trainingen uit samen met de culturele partners. Hierbij krijgen leerkrachten tools en technieken aangereikt om deze vaardigheden vakgericht en vakoverstijgend in te zetten. Met betrekking tot theoretische deskundigheidsbevordering kan *Dot* (waarom) en de *Diamantslijper* (wat) worden ingezet zodat elke school in een paar jaar toewerkt naar een duidelijke visie op cultuureducatie die uitgewerkt wordt in een schoolwerkplan. Ook worden de leerkrachten op verschillende manieren ondersteund door coaching on the job en trainingen. Ook tijdens bijeenkomsten wordt kennis gedeeld. Startende scholen volgen trainingen rond creatief vermogen en de grondhouding van de leerkracht vanuit het reguliere trainingsaanbod.

Deskundigheidsbevordering culturele partners, kennispartner en penvoerder

In de periode 2021-2024 krijgen de culturele partners een meer adviserende en coachende rol op de scholen die reeds meerdere jaren meedoen met CVU. De culturele partners geven de school en met name de ICC'ers advies en houden de vinger aan de pols. We ondersteunen hen met trainingen en coaching op maat. Zo werken we toe naar eigenaarschap van de huidige partnerschappen. De deskundigheid van de penvoerder en kennispartner wordt vergroot door het bijwonen van netwerkbijeenkomsten en het volgen van trainingen.

Resultaten

In 2024 begeleiden de culturele partners als creatief vermogende coaches leerkrachten bij de inhoudelijke deskundigheid. Het trainingsaanbod is versterkt met een aanbod voor leerkrachten, studenten en culturele medewerkers.

Activiteiten

- Trainingsaanbod versterken met aanbod van culturele partners.
- Uitvoeren van trainingsaanbod Creatief Vermogen door ICC'ers, culturele partners en HKU.

4.6

Doel: Aansluiting binnen- en buitenschools aanbod

In onze visie staat het kind centraal. We willen het creatief vermogen van een kind ook buiten schooltijd stimuleren. Als we kinderen met een achterstand willen bereiken en meer kansen willen bieden, is het belangrijk dat we de culturele omgeving van een kind centraal te stellen. We zien dat creatieve partnerschappen al op die manier werken. Het Wilde Westen werkt wijkgericht, De Vrijstaat maakt na schooltijd met kinderen voorstellingen en tentoonstellingen en De MuziekRoute organiseert de instrumentale lessen binnen en buiten schooltijd. Deze lijn zetten we door in CVU-3.

We willen in 2021-2024 de partnerschappen de mogelijkheid bieden om ook buitenschoolse activiteiten te organiseren; vanuit de leefwereld van een kind een verbinding met school en de wijk te maken en hierdoor ook de ouderbetrokkenheid aan te wakkeren. Als ouders voor de presentaties van de kinderen worden uitgenodigd, kunnen kinderen met trots vooruitkijken.

Resultaat

In 2024 is er binnen partnerschappen onderzocht hoe vanuit de leefwereld van een kind de verbinding binnen- en buitenschools kan worden gemaakt om kansengelijkheid te bevorderen.

Activiteiten

- Inzichtelijk maken van de CVU activiteiten die bijdragen aan de verbinding binnen- en buitenschools aanbod.
- Good-practices zichtbaar maken en delen in de CVU-bijeenkomsten.

5. Kennisdeling

5.1 Kennis delen door ontmoetingen

In de visie van Creatief Vermogen Utrecht ligt kennisdeling in het proces en de samenwerking vanuit creatief partnerschappen besloten. Een school die zich met een culturele partner verbindt, een kunstenaar die met een leerkracht in de klas samenwerkt of een kind dat thuis over een voorstelling vertelt - in al deze gevallen wordt kennis gedeeld.

In CVU-3 willen we de kennisdeling zoals die in 2013-2020 is opgezet samen met partners en scholen organiseren. We organiseren verschillende ontmoetingen, waarbij we mensen uitnodigen om in actieve werkvormen met elkaar in gesprek te gaan. Op die manier kun je elkaar inspireren en van elkaar leren, omdat ieder mens vanuit een ander perspectief (en geschiedenis) de wereld bekijkt. Voor de vaste partnerschappen bieden we verdieping en voor startende partnerschappen organiseren we laagdrempelige ontmoetingen. Hierbij onderzoeken we verschillende creatieve vormen van kennisdeling, zowel live als digitaal.

We organiseren op maat gemaakte kennisdelingsmomenten: een-op-een ontmoetingen, momenten voor scholen en culturele partners waarbij deelonderwerpen worden besproken, vraaggerichte trainingen voor leerkrachten, een directeurendiner of leerkrachtenlunch en een grote eindconferentie voor alle partners en scholen. Tijdens de coronacrisis experimenteerden we met online kennisdeling en ook dat blijkt een toegankelijke manier te zijn om ons netwerk te bereiken.

- **Kennisdeling op partnerniveau**

Partners en scholen delen kennis binnen de partnerschappen in een-op-een ontmoetingen tussen ICC'er en educatief medewerker. We organiseren laagdrempelige ontmoetingen waarbij we ook scholen uitnodigen die aan het begin van het traject zitten. Zo ontstaan gesprekken tussen directeuren, een student pabo en een student HKU, of tussen een ouder en een kunstenaar. De leervragen worden in kaart gebracht en hieraan wordt door CVU een vervolgtraject gekoppeld.

- **Kennisdeling voor cultuur en onderwijs**

We organiseren netwerkborrels om elkaar op een laagdrempelige manier te spreken. Scholen en partners krijgen zo een podium om good-practices te delen. Hieraan worden inhoudelijke actuele thema's gekoppeld die inspiratie bieden voor alle partners, scholen en overige professionals. Het directeurendiner is een vast onderdeel van CVU. Een leerkrachtenlunch is hier een goede aanvulling op. De grote eindconferentie organiseren we eind 2024, waarbij de resultaten van vier jaar worden gepresenteerd.

- **Kennisdelingsevenement stedelijk, provinciaal en landelijk netwerk**

Creatief Vermogen Utrecht maken we zichtbaar bij bestaande stedelijke, provinciale en landelijke kennisdelingsbijeenkomsten. De verbinding met de culturele partners uit de stad Utrecht, in het bijzonder met Cultuur & School Utrecht, vergroten we.

5.2 Kennis delen door communicatie

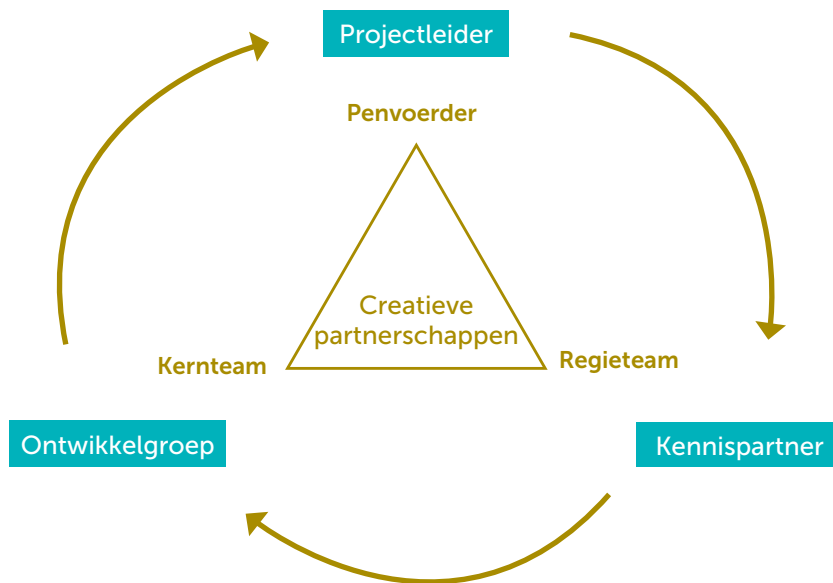
CVU gaat zich duidelijker en zichtbaarder positioneren. De focus van de communicatie is het delen van de kennis die binnen de creatief partnerschappen opgehaald is. Binnen én buiten het netwerk. De ervaring leert dat de culturele partners al redelijk goed zichtbaar zijn. De komende periode wordt de zichtbaarheid van de deelnemende scholen verder versterkt door ook actief docenten te benaderen hun ervaring en kennis te delen.

CVU gebruikt een herkenbare huisstijl en maakt gebruik van professionele fotografen en filmmakers om activiteiten en partnerschappen vast te leggen. We gebruiken de volgende communicatiemiddelen:

- De website van Creatief Vermogen Utrecht wordt nog veel meer een plek waar scholen en creatief partners inspiratie kunnen halen. Op de *Inspiratiepagina* worden video's gedeeld en verschijnen interviews met creatieve partners en scholen. Ook zijn er creatieve Opfrissers te vinden die scholen kunnen gebruiken in de lessen.
- CVU geeft met regelmaat een digitale nieuwsbrief uit met informatie uit het netwerk, inspirerende artikelen en video's (te vinden op de website) en aankondigingen van cursussen en workshops binnen het netwerk. Gestreefd wordt naar actievere bijdragen van de instellingen en scholen aan de nieuwsbrief en social media.
- CVU is actief op Facebook, LinkedIn en Instagram. Deze pagina's worden gebruikt om het netwerk op de hoogte te houden van de activiteiten zoals workshops, cursussen en kennisdelingsmomenten. Daarnaast wordt inspiratie uit het netwerk gedeeld. Gestreefd wordt naar actievere bijdragen van de instellingen en scholen aan de nieuwsbrief en social media.

6. Samenwerking

Binnen Creatief Vermogen Utrecht wordt er vanuit verschillende teams samengewerkt en kennis gedeeld. Alle teams zijn betrokken bij de planvorming en de voorbereiding van deze aanvraag. Ook is de conceptaanvraag ter voorlegging beoordeeld aan gemeente Utrecht. Hieronder volgt een beschrijving van de teams en de rolverdeling binnen CVU.

Creatieve partnerschappen

De creatieve partnerschappen - culturele instellingen en scholen -, werken zelfstandig aan projecten. Er wordt bottom-up gewerkt waarbij er vanuit de partnerschappen en CVU wordt gekeken hoe het partnerschap kan worden versterkt. Dit gebeurt door een gelijkwaardige samenwerking tussen culturele partners en leerkrachten waarbij in co-creatie wordt samengewerkt. Ieder partnerschap is verantwoordelijk voor de inhoud en de organisatie van de gezamenlijke activiteiten.

Ontwikkelteam

De ontwikkelgroep onder leiding van kennispartner HKU, bestaat uit vertegenwoordigers van culturele partners en scholen en de pabo. De groep verzamelt vragen uit het veld, deelt de voortgang van de partnerschappen, stemt de programma's met elkaar af en geeft input voor deskundigheidprogramma en kennisdeling. Het ontwikkelteam komt 5 keer per jaar bijeen.

Kernteam

Het kernteam bestaat uit de projectleider CVU en twee docenten van HKU en wordt ondersteund door de projectmedewerker CVU en de marketeer CVU. Samen zijn zij verantwoordelijk voor de uitvoering en stemmen zij de inhoud, organisatie, financiën en communicatie af en sturen zo nodig het project bij. Ze houden contact met de partnerschappen en innoveren zo nodig. Het kernteam komt maandelijks bijeen.

Regieteam

Het regieteam bestaat uit vertegenwoordigers van het primair onderwijs, kennispartner HKU, gemeente Utrecht, projectleider CVU en penvoerder TivoliVredenburg als voorzitter. Het regieteam monitort het project op afstand en richt zich op een lange-termijnplanning en het professionaliseren van de organisatie. Ze zien erop toe dat de belangrijkste doelstellingen uit het projectplan worden gerealiseerd en delen kennis vanuit eigen expertise. Het regieteam komt 6 keer per jaar bijeen.

Kennispartner HKU

De HKU is kennispartner van CVU en heeft de taak om het gedachtegoed van CVU binnen de creatieve partnerschappen te monitoren. De kennispartner draagt zorg voor de kwaliteitsontwikkeling van nieuwe creatieve partnerschappen en de inhoud van de deskundigheidsbevordering en kennisdeling. HKU gaat een nieuwe rol spelen bij het opzetten van samenwerkingen met docentenopleidingen.

Penvoerder TivoliVredenburg

TivoliVredenburg is de penvoerder en de centrale aanvrager van het project. De penvoerder is eindverantwoordelijk en stuurt het gehele project op hoofdlijnen aan. De projectleider van CVU is de verbindende schakel tussen alle partijen en maakt deel uit van alle teams. Zij bewaakt de voortgang van het project en is verantwoordelijk voor de organisatie, financiën, planning, monitoring en evaluatie. De projectleider werkt samen met een projectmedewerker, marketeer en de penvoerder. Zij vormen samen het CVU-team.

7. Monitoring en evaluatie

De Monitoring en Evaluatie van CVU heeft zich de afgelopen acht jaar gericht op het jaarlijks evalueren van de verschillende creatieve partnerschappen. In hoofdstuk 1 Reflectie CVU 2016-2020 zijn de belangrijkste uitkomsten beschreven. In het najaar van 2020 is er bovendien een onderzoek gedaan naar de organisatie van CVU door Onderzoeksbureau Claudia de Graauw. Met het oog op de nieuwe beleidsperiode van de komende vier jaar is de organisatiestructuur binnen het samenwerkingsverband onderzocht en zijn hiervoor aanbevelingen gedaan die in dit plan zijn overgenomen. De projectleider heeft het onderzoek met de partnerschappen en scholen uitgevoerd en de samenwerking partnerschappen met schooldirecteuren en culturele partners geëvalueerd.

Ook in de volgende periode (2021-2024) blijft het belangrijk om goed te monitoren en evalueren. Opnieuw is het daarbij zaak de methode die in Utrecht wordt gehanteerd, de creatieve partnerschappen, centraal te stellen. Op aanbeveling van Claudia de Graauw geven we de evaluatie van de partnerschappen meer structuur door hiervoor een vast stramien op te zetten. We gaan daarbij bekijken of het mogelijk/wenselijk is dit niet meer jaarlijks te doen, maar minder vaak. Zo kunnen we meer de diepte in, zonder de belasting op scholen en culturele partners te vergroten. Wellicht bekijken we per partnerschap wat de beste timing is. Bij partnerschappen die al langer lopen en succesvol zijn, is de noodzaak voor evaluatie kleiner dan bij partnerschappen die nog aan het begin staan of waar zich knelpunten of veranderingen hebben voorgedaan. De evaluatie van de partnerschappen wordt uitgevoerd door de projectleider. Zij laat zich adviseren door onderzoeker en adviseur Anna Elffers, die bovendien tegen het einde van de vierjaarlijkse periode een meta-analyse zal uitvoeren van alle evaluaties die tot dan toe hebben plaatsgevonden. Hiermee komen we steeds meer te weten over het effect van de unieke werkwijze van CVU (creatieve partnerschappen) op Cultuureducatie met kwaliteit. Ook de organisatiestructuur en rolverdeling binnen CVU evalueren we opnieuw door extern onderzoeker Anna Elffers te vragen de belangrijkste organisatoren halverwege de beleidsperiode te interviewen over hun ervaringen.

Samenvattend zetten we in de Moneva dus in op onderzoek naar:

1. het effect van de werkwijze 'creatieve partnerschappen' op Cultuureducatie met kwaliteit
2. de organisatiestructuur en rolverdeling binnen CVU.

Hierbij staan de volgende onderzoeksvragen centraal:

- Wat is de impact van een langdurig partnerschap tussen een culturele partner en een school en levert dit de gewenste kwaliteit op?
- Hoe werkt de organisatie van CVU en hebben de doorgevoerde veranderingen het gewenste effect?

8. Planning

In de komende periode zullen de activiteiten zoals beschreven in dit plan worden uitgevoerd. De activiteiten zullen bijdragen aan de verdere verduurzaming en professionalisering van het netwerk. We richten ons op de vragen en behoeften die spelen in het netwerk. Eind 2020 gaan scholen en culturele partners met elkaar in gesprek en vanaf januari 2021 worden de plannen uitgevoerd.

De kennisdelingen en deskundigheidsbevorderingen wisselen elkaar af. De thema's worden per keer afgestemd op basis van vragen die spelen vanuit het netwerk. Daarnaast zal er meer ruimte zijn voor netwerken en de verbinding met de stad Utrecht. Hier zal in de planning rekening gehouden worden. Door de coronacrisis is het onduidelijk welke activiteiten kunnen worden uitgevoerd en in welke vorm. Daarom werken we de activiteiten per schooljaar uit in een jaaroverzicht.

De globale planning CVU-3 ziet er als volgt uit:

	Q1	Q2	Q3	Q4
2021	Planontwikkeling scholen en partners Start CVU-3 scholen en partners Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling Onderwijs Deskundigheidsbevordering CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Netwerkborrel huidig netwerk Netwerkborrel geïnteresseerde partijen Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling CP Deskundigheidsbevordering Onderwijs Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2
	Planontwikkeling scholen en partners MONEVA Nieuwjaarsborrel Onderwijs en CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling CP Deskundigheidsbevordering Onderwijs Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling evenement stedelijk Evenement gericht op schoolbesturen Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling Onderwijs Deskundigheidsbevordering CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2
2023	Planontwikkeling scholen en partners MONEVA Nieuwjaarsborrel Onderwijs en CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling Onderwijs Deskundigheidsbevordering CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling evenement stedelijk Evenement gericht op schoolbesturen Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling CP Deskundigheidsbevordering Onderwijs Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2
	Planontwikkeling scholen en partners MONEVA Nieuwjaarsborrel Onderwijs en CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling CP Deskundigheidsbevordering Onderwijs Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Kennisdeling Onderwijs Deskundigheidsbevordering CP Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2	Slot conferentie. Uitvoering CP spoor 1 Uitvoering CP spoor 2

9. Begroting en risicoanalyse

9.1 Toelichting op de CVU- begroting 2021- 2024

Dankzij de bijdrage van het Fonds voor Cultuurparticipatie en de matchingsbijdrage van de Gemeente Utrecht is het mogelijk om Cultuureducatie met Kwaliteit in Utrecht voor de derde periode te realiseren. We zijn het fonds en gemeente daar enorm dankbaar voor.

Alle organisaties (scholen en culturele instellingen) zetten zich via de inzet van medewerkers om CVU mogelijk te maken. Ook maken de scholen budget vrij via de scholenbijdrage. Deze bijdragen zijn indirecte inkomsten voor de partners. De gekapitaliseerde uren zijn in de begroting opgenomen.

Duurzame kwaliteit

In de creatief partnerschappen wordt gewerkt aan de kwaliteit van cultuureducatie. Binnen een partnerschap wordt naast duurzame kwaliteitsverbetering ook aan kennisdeling en deskundigheid gewerkt. De werkwijze voor partnerschappen wordt in CVU-3 aangepast. Een partnerschap dient geen aanvraag in, maar maakt op basis van organisatorische uitgangspunten en kwaliteitseisen die door CVU zijn vastgesteld een inhoudelijk plan. Samen met de projectleider en het kernteam wordt het plan inhoudelijk besproken en daarna zakelijk vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst.

De partnerschappen worden modulair aangeboden, zodat er ruimte in de begroting is voor de verdieping van de huidige partnerschappen en de groei met nieuwe partnerschappen. Het maximum bedrag voor 2021-2024 is daarom op € 8.000 per creatief partnerschap vastgesteld in plaats van € 10.000. Hiermee is ruimte gecreëerd voor de modules Vriendelijk vreemdgaan en het Maatjespartnerschap.

Op verschillende scholen worden vakdocenten ingezet voor het cultureel onderwijs en het coachen van leerkrachten. Wij adviseren om een tarief te hanteren van € 50,00 per uur voor lessen en voorbereiding.

Professionalisering:

Het trainingsaanbod wordt verzorgd door HKU kennispartner en de culturele partners en wordt in samenwerking met externe specialisten georganiseerd.

Coördinatie

CVU wordt uitgevoerd door penvoerder TivoliVredenburg. Een klein team van freelancers met een totaalformatie van 0.8 fte is verantwoordelijk voor de coördinatie. Een projectleider (0,4 fte) wordt ondersteund door een projectmedewerker (0.3 fte) en een marketeer (0,1 fte).

Kennisdeling

HKU is kennispartner en draagt bij aan de activiteiten en kennisdeling voor € 70.000.

Monitoring en evaluatie

Een deel is gereserveerd voor het inhuren van een extern onderzoeksbureau. Overige kosten zijn de kosten voor het onderzoeken en evalueren van de activiteiten binnen de partnerschappen.

9.2 Risicoanalyse

Het moge duidelijk zijn dat Covid-19 het grootste directe risico vormt ten tijde van dit schrijven. Een mogelijke tweede lockdown zal de uitvoeringspraktijk van CVU stevig belemmeren. Een mogelijke aanpassing in de richtlijnen met betrekking tot afstand, groepsgrootte, werkruimte, interactie etc. zal direct voelbaar zijn bij de werkzaamheden van de partners. Het niet of moeilijker fysiek bij elkaar kunnen komen, mogelijk groter ziekteverzuim door leerlingen/leerkrachten, mogelijk lagere prioritering van cultuureducatie in tijden van crisis, zorgt ervoor dat het creatieve vermogen langzamer zal kunnen groeien bij de deelnemers.

- **Programma**

De aanstaande programma's van de partnerschappen met groeiende deelname van scholen zijn voor het grootste gedeelte bekend. Ook vanuit de behoefte om dat wat is opgebouwd door te zetten en te verbreden. Wanneer er meer scholen en partners, dan budgettair mogelijk, geïnteresseerd zijn in toetreding tot CVU kan er een risicovolle situatie ontstaan voor de onderlinge relaties in het netwerk.

- **Organisatie**

De organisatie van Creatief Vermogen Utrecht is in de afgelopen periode tegen het licht gehouden en onderzocht. Na een onrustige periode (i.v.m. het wegvallen van het UCK) brak een periode van organisatorische stabiliteit aan. We verwachten niet dat daar in de komende periode nieuwe onrust zal ontstaan. Tegelijkertijd zijn wij ons ervan bewust dat de Covid-19 pandemie de culturele sector hard heeft geraakt. Het is nog moeilijk te overzien wat de uiteindelijke schade aan het culturele veld, en bij de partners binnen CVU, zal zijn. Daarmee is dit een risico dat niet onbenoemd mag blijven, maar waar lastig op kan worden gestuurd.

- **Financieel**

Meerdere partnerschappen binnen CVU worden door een financieringsmix bekostigd. Dat betekent dat de toekenning dan wel afwijzing van aanvullende fondsen, subsidies, donaties en eigen middelen van invloed kunnen zijn op de ambities. Vooralsnog hebben we geen redenen of aanwijzingen om ons hier zorgen over te maken.

- **Commitment:**

Een commitment van 4 jaar is mogelijk kwetsbaar. Zeker in deze tijd is het niet voor alle partners heel duidelijk waar zij over 4 jaar willen en kunnen staan. Het gezamenlijk avontuur aangaan kan ook betekenen dat er onderweg afvallers zijn. Dat moet kunnen worden opgevangen.

Bijlage

Creatief partnerschappen

Kind
oma's portret

Leerkracht
tekenen frustratie

Educatief medewerker
ideeen in mijn hoofd

Beeldende kunst en vormgeving helpen leerlingen hun leefomgeving en de wereld om hen heen beter te begrijpen door te kijken, in gesprek te gaan, te doen en te oefenen.

Agatha Snellenschool, ODBS Puntenburg werken samen met het Centraal Museum

Leren kijken, in gesprek gaan, doen en oefenen

Het Centraal Museum Utrecht wil het onderwijs inspireren vanuit beeldende kunst. Via de wereld van de kunst wordt de wereld van het kind steeds groter: van kunst thuis naar het onbekende en dromen van de toekomst. Agatha Snellenschool en ODBS Puntenburg hebben het Vier keer wijzer model, gebaseerd op meervoudige intelligenties van Gardner, gekoppeld aan deze visie. Leerkrachten hebben vanuit de Diamantslijper verschillende lessen ontworpen en toegepast in de klas. Ook is op ODBS Puntenburg een overstap gemaakt naar het Vier keer wijzer model. Vanuit die gezamenlijke uitgangspunten is er de afgelopen jaren

Museum Kwartier,
Binnenstad/
stationsgebied

Blauwe Aventurijn, OBSD Pieterskerkhof, De Boomgaard, De Odysee, De Fakkel, De Regenboog werken samen met Click F1 + Aorta

Vakken combineren

De scholen de Blauwe Aventurijn, OBSD Pieterskerkhof en de Boomgaard hebben samen met Aorta en Click F1 de leerlijn Straatbeelden ontwikkeld: een veelzijdige methode voor groep 1 tot en met groep 8 waarin architectuur, cultureel erfgoed en media worden gecombineerd. De leerlijn sluit aan bij de kerndoelen van oriëntatie op jezelf en zaakvakken als maatschappijleer, geschiedenis, biologie en techniek. Sinds 2019 zijn De Odysee, Fakkel en Regen-

De RegenboogWijk(en)
Leidsche Rijn, Binnenstad,
Hooggraven, Utrecht Oost,
Tuinwijk, Tuindorp

De leerlijn Straatbeelden biedt leerkrachten inspiratie voor reguliere vakken en is een aanvulling op het curriculum van de school.

Ithaka ISK (VO) en Johannesschool werken samen met De Dansers

Voorstelling als uitgangspunt

De Dansers werken samen met Ithaka ISK en de Johannes-school vanuit de stralen van de Diamant aan dansopdrachten in de klas. De leerlingen bezoeken professionele voorstellingen, de jonge kinderen in de eigen gymzaal en de oudere leerlingen in het theater. Een voorstelling is het uitgangspunt van verschillende workshops, lessenreeksen en maaktrajecten.

Leerkrachten en vakdocenten vullen elkaar aan in het partnerschap waarbij ieder kan putten uit zijn eigen expertise, door samen zoeken naar mogelijkheden waarbij kunsteducatie grip krijgt, impact heeft en beklijft.

Overvecht

De Dansers zet scholen letterlijk en figuurlijk in beweging en creëren ruimte op school voor de ontwikkeling van creatief vermogen en aandacht voor het lijf.

Doordat leerlingen voorstellingen en workshops ervaren, ondergaan ze een creatief proces ook door de ervaringsgerichte werkwijze van Het Filiaal Theatremakers.

Terwijde,
Buiten wittevrouwen,
Lombok

De Ridderhof, Montessorischool Buiten Witten Vrouwen, De Catherijnepoort werken samen met Het Filiaal Theatremakers

Voorstelling als uitgangspunt

Het Filiaal Theatremakers begeleidt de scholen door deskundigheidsbevordering van de leerkrachten van de partnerscholen. Leerkrachten ervaren het creatieve proces van Het Filiaal Theatremakers middels workshops en het zien van een voorstelling. Hierbinnen richten zij zich op de deskundigheidsbevordering van de leerkrachten door hun uit te nodigen in te stappen in hun programma. Door workshops en het zien van een voorstelling ondergaan de leerkrachten de specifieke manier van werken die Het Filiaal Theatremakers hanteert, waarbij het creatieve proces centraal staat. Op de Ridderhof leidde dit tot het inzicht dat door het ontwikkelen van vakoverstijgende lessen ze de creatieve lessen kunnen combineren met de zaakvakken.

Buiten wittevrouwen,
Lunetten

Door filmeducatie onderzoeken leerlingen film en beeldtaal en ontwikkelen ze kennis, vaardigheden en mentaliteit bij het vertellen van hun eigen verhaal.

De Nieuwe Regentesseschool en Op Avontuur werken samen met 't Hoogt

Kijken, begrijpen en maken

Filmeducatie van 't Hoogt on Tour richt zich op drie pijlers: kijken, begrijpen en maken. Leerlingen ontwikkelen de kennis, vaardigheden en mentaliteit om film, beeldtechniek en beeldtaal te onderzoeken, te begrijpen en toe te passen. In het dagelijks leven en bij het vertellen van hun eigen verhaal. De leerlingen van de Nieuwe Regentesseschool en de Parkschool hebben diverse vormen van reflectie uitprobeerd. Door te kijken, begrijpen en maken ontwikkelen leerlingen kennis, vaardigheden en mentaliteit om film en hebben ze beeldtechniek en

De Jazzsingel, KBS de Zeven Gaven, De Pijlstraat, De Kleine Prins Utrecht Noord werken samen met Kopa.

Durven, falen en nieuwe ideeën

Kopa daagt leerkrachten uit te werken met een helder kader, waarbinnen veel ruimte is voor de leerling en diens eigen creatieve proces. Kopa werkte met de partnerscholen aan een doorlopende leerlijn Beelden en Media die door de leerkrachten zelf uitgevoerd wordt. Deze leerlijn heet PIONIER!. De leerkracht is de basis van deze leerlijn. Kopa ondersteunt op

maat en introduceert bijvoorbeeld nieuwe materialen en technieken. De ambitie is dat leerlingen én leerkrachten durven proberen, mogen falen en van daaruit weer nieuwe ideeën laten ontstaan. In 2019 is de leerlijn Pionier aangepast naar aanleiding van feedback van scholen.

Terwijde, Kanaleneiland,
Noordwest, Pijlswaard

Doordat leerkrachten en leerlingen nieuwe ideeën uitproberen en hierbij mogen falen, ontstaan daar weer nieuwe ideeën uit.

De kinderen zijn eigenaar van hun muziek, door op een creatieve manier kennis te maken met muziek, zowel vocaal als instrumentaal.

De Schakel, Johannes XXII, OBO Spoorzicht, Mattheusschool, OBO Watertoren werken samen met MuziekRoute

Eigenaarschap

De MuziekRoute laat kinderen op een creatieve manier kennis maken met muziek, zowel vocaal als instrumentaal. Het maken van je eigen muziek en het eigenaarschap van de leerlingen staat centraal bij de Brede School Overvecht. De overige partnerscholen ontwikkelen samen een doorlopende leerlijn muziek vanaf groep 3. De kinderen krijgen zanglessen van muziekdocenten of, in groep 5 en 6, instrumentale lessen van vakmusici: slagwerk, viool, cello en trompet of klarinet. De kinderen maken vanuit improvisaties hun eigen composities en zijn op die manier eigenaar van de muziek die ze spelen.

Overvecht

Rafael, De Koekoek werken samen met Cultuuronderwijs Utrecht

Kanaleneiland,
Vogelenbuurt

Leren van elkaars ambacht

Cultuuronderwijs Utrecht werkt samen met Rafael en OBS de Koekoek in de wijken Kanaleneiland en Vogelenbuurt. De kracht van deze creatief partner ligt in het bieden van een op maat gemaakte leerlijn. Door jarenlange ervaring en samenwerking met de Utrechtse scholen heeft Cultuuronderwijs Utrecht de expertise om op leerling- en leerkrachtniveau mee te denken en vorm te geven. In de muziek- en danslessen wordt er gewerkt vanuit het creatief leren in aansluiting op de CVU diamant, waarbij in het creatief proces eigenaarschap en samen verantwoordelijk zijn belangrijk wordt gevonden.

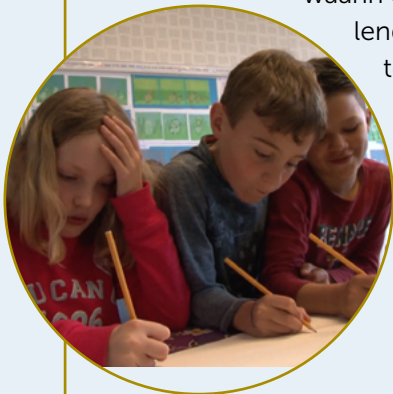

Door samen cultuuronderwijs te ontwerpen en co-teaching toe te passen is de school en partner eigenaar van het ontwikkelproces.

OBS De Klimroos, KSU De Achtbaan, KBS Hof ter Weide, SBO St. Maarten werken samen met de Vrijstaat.

Meester-gezel-leerling

De Vrijstaat is een kunstwerkplaats waar kinderen en jongeren op een toegankelijke en interactieve manier in aanraking komen met kunst en professionele kunstenaars. In samenwerking met de partnerscholen wordt een doorlopende leerlijn ontwikkeld waarin de leerlingen kennismaken met verschillende kunstdisciplines. Volgens het meester-gezel-leerling principe leren de kinderen werken met de materialen en technieken van de kunstenaars en werken zo toe naar een eindpresentatie.

De Meern,
Leidsche Rijn, Vleuten,
Overvecht

Door op jonge leeftijd met kunst kennis te maken en te werken met kunstenaars levert dit een essentiële bijdrage aan de ontwikkeling van het creatieve vermogen.

2de Marnixschool, St Dominicus werken samen met Het Wilde Westen

Leerkracht geeft vorm aan kunstonderwijs

Het Wilde Westen onderzoekt met 2e Marnix school en St Dominicus, de vraag wat de leerkracht nodig heeft om vorm te geven aan kunstonderwijs. Belangrijke thema's worden gekoppeld aan kunst en cultuur. De persoonlijke verbindingen tussen leerkrachten en kunstprofessionals dragen bij aan een rijkere leeromgeving voor de kinderen. Het curriculum wordt door het partnerschap uitgewerkt, verdiept en vernieuwd. Bij de 2e Marnix school is het nieuwe cultuurplan in samenwerking tussen kunst-docenten en leerkrachten geschreven.

Doordat leerlingen voorstellingen en workshops ervaren, ondergaan ze een creatief proces ook door de ervaringsgerichte werkwijze van Het Filiaal Theatermakers.

Lombok,
Oog in Al